

Un viatge a Talteüll

*per Pere Canton i Playà**

El dijous dia 2 d'agost de 2012 s'aixeca un dia esplèndid d'estiu. A primera hora sortim amb la família de Roses cap a les terres del Rosselló. El nostre objectiu és arribar al bressol de la prehistòria catalana, a la Catalunya nord, concretament al poble de Talteüll: un reducte on els nostres avantpassats històrics s'hi van assentar durant moltes generacions i, encara avui dia, es sent parlar la nostra llengua amb orgull. Els seus habitants són persones molt acollidores i amables. Aquí us sentiu com si fóssiu a casa.

A la vall de Talteüll-Vingrau s'entra per la carretera local que surt de Perpinyà i s'enlaira per l'est de les Corberes. De cop, des del cim, s'albira un espectacle únic, una gran plana serpentejada per el riu, espaiosa i dilatada un paratge soberg, farcida especialment de vinyes i arbres fruiters. Un panorama que es recorda sempre, l'àmbit l'hem vist altres vegades, però sempre es té sensació nova i agradable de renovada bellesa. Quan us trobeu al mig de la depressió i aixequiu la vista impressiona l'alçada d'aquestes muntanyes que la protegeixen, de roca calcària grisenca que formen una gran circumferència que la tanquen totalment. En la roca pelada destaca la aferrissada lluita de la vegetació per arrelar-se i ocupar petits espais. El contrast amb les terres planes antropitzades des de fa mil·lennis és espectacular. Prop dels cingles encara es poden apreciar les parets de pedra seca, que foren feixes escalonades on es plantava des de l'antiguitat els productes mediterranis com son la vinya i l'olivera, potser portats per els pobles grecs. No se'ns fa gens estrany que aquest rodal amb condicions geomediambientals magnífiques i un microclima especial, fos ocupat des de la Prehistòria més antiga fins als nostres dies, pràcticament sense interrupcions.

Ens adonem que la lleugera tramuntana en aquest dia clar donava al paisatge una serena lluminositat, els colors i les formes destacaven amb una realitat sorprenent i les distàncies semblaven més properes, apreciand-se els més petits detalls de la natura i de la orografia.

El riu és el principal protagonista d'aquesta geografia i el responsable del medi ambient particular d'aquest entorn, on l'home prehistòric va trobar un lloc idoni durant moltes nissagues per assentar-s'hi, especialment per tres condicions bàsiques: el clima, la flora i sobre la fauna que s'hi refugiava.

Ara sabem que fa més de 450.000 anys dones i homes sovintejaren i ocuparen l'indret.

Els membres de l'Associació Arqueològica de Girona hem visitat en moltes ocasions, des de la fundació de l'entitat l'any 1972, el petit poble nord-català de Talteüll (Rosselló), un lloc de referència per les nostres investigacions. I ara que celebrem els 40 anys de la nostra Associació és un moment idoni per tornar-ho a fer.

Figura 1. Pere Canton intercanvia les darreres publicacions de l'Associació Arqueològica de Girona amb Henry de Lumley

Figura 2. D'esquerra a dreta; Dominique Cléré , Pere Canton i Henry de Lumley

Figura 3. D'esquerra a dreta: Cèlia Canton, Dominique Cléré, Pere Canton, Henry de Lumley i Maria Dolors Navarro

El descobridor de les restes humanes més antigues trobades als Països Catalans, professor del Laboratori de Prehistòria de la Universitat de Marsella i director de l'Institut de Paleontologia Humana, Henry de Lumley i la seva esposa Marie-Antoinette de Lumley organitzen cada any, des de juny fins agost, les campanyes d'excavació a la cova en aquest indret privilegiat. Els dos investigadors varen venir a la seu de l'Associació a Girona l'any 1974. Aquesta trobada va legitimar les descobertes del Paleolític inferior de les nostres comarques com les més antigues de Catalunya, la qual cosa constata definitivament la importància dels materials trobats pels membres del nostre centre d'estudis i el seu reconeixement internacional. Lumley professor de professors és des de fa molts anys una autoritat mundial en el coneixement i l'estudi dels nostres ancestres més llunyans.

El museu de prehistòria de Talteüll és un dels més visitats de França. Inaugurat l'any 1992, en ell hi ha un complex científic i cultural molt important. En les seves instal·lacions s'ubica el Centre de Recerques on s'estudien i cataloguen més d'un milió d'objectes extrets de la Cava de l'Aragó (**figura 1**), una cova local que es va començar a excavar l'any 1964.

Al lloc s'han recuperat més de cent restes humanes, pertanyents a més d'una vintena d'individus. La més mediàtica és el conegut com el crani Aragó XXI, recuperat el 22 de juliol de 1971.

Al Centre Europeu de Recerques Prehistòriques ens va rebre Henry de Lumley (**figures 2 a 4**) amb una gran cordialitat. El motiu de la nostra visita era fer-li entrega de les nostres publicacions més recents (**figura 2**). El científic es va interessar per el treball que actualment realitzem a l'Associació i ens va encoratjar¹ a continuar la tasca dels fundadors de la institució. Ens va donar especialment records per Josep Canal i Roquet el seu gran amic, la qual cosa ens va satisfer molt ja que el senyor Canal és la nostra referència intel·lectual. A ell se li deu la creació de l'escola de Paleolitistes de Girona juntament amb Eudald Carbonell.

Per nosaltres és molt important tenir els nostres llibres en la biblioteca d'aquest centre, a l'abast d'investigadors de tot el món i saber que són valorats.

La visita al Museu sempre es fa amb renovat interès, la qualitat i quantitat de les peces exposades (restes humanes, indústria lítica, fauna, etc.) és impressionant. Aquí es pot seguir, entre altres moltes coses, l'evolució de les eines tallades, explicada de forma didàctica i a l'abast de tothom.

Fent referència al doctor Lumley, la seva col·laboradora Dominique Cléré (**figura 3**) ens va comentar que als seus 78 anys es manté en una envejable condició física i mental i desplega per la seva edat una gran activitat. Ens diu, per exemple, que cada dia puja a la cova per el costerut pendent per supervisar personalment les novetats dels treballs. Aquest savi va escriure fa temps una frase plena de contingut. Diu així "*Dels avantpassats hem d'aprendre que cal viure en harmonia amb la natura*"².

Figura 4. Pere Canton a la Caverna de l'Aragó – 2 d'agost de 2012

La cavitat de la Cauna de l'Aragó (**figura 4**) és oberta a la roca calcària, està situada a poc més d'un quilòmetre del poble en un espadat que domina totalment la vall i les gorges del Goleirós, on discorre entre grans penyes el llit del riu Verdoble afluent de l'Agli. El lloc es troba a l'extremitat meridional del Massís de les Corberes, al nord de la plana del Rosselló i a 40 quilòmetres dels Pirineus. Aquesta porta natural ha estat històricament la frontera entre les terres de la cultura catalana i occitana.

La cova està a uns 100 metres d'altura sobre la riba esquerra del riu, foradada en les roques del Cretaci inferior. És de grans dimensions, en part enfonsada, fa uns 35 metres de fons i 10 d'amplada i fou trobada amb més d'onze metres de gruix de sediments. Un lloc sens dubte idoni per la subsistència humana i que fou ocupada des del Paleolític inferior.

Naturalment la visita a la Cauna és imprescindible per entendre i valorar les descobertes que s'exposen al Museu (**figura 4**). Ens hi acostem a la tarda i ens rep el cap de l'excavació Vincenzo Celiberti, el qual ens dóna tota mena de detalls de la recerca i ens informa que en aquesta campanya fa uns dies han trobat una nova mandíbula humana, que ha aparegut en un espai on varen sortir les altres a tocar la paret de migdia al fons. Aquí ens sentim molt emocionats. Trepitgem el terra per on transitaven i vivien els homínids en aquells temps ancestrals, i la sensació és difícil d'explicar.

Ens agradaria pensar que aquests *Homo heidelbergensis* en algun moment del temps haguéssim sovintejat la plana Girona-Salt. Naturalment això no ho sabrem mai, però conforta plantejar-ho; llevat tot tenim en comú una cultura material (indústria lítica) molt similar que ens relaciona.

Ha estat un viatge ple d'emocions, d'aprenentatge, de renovada amistat i de col·laboració amb els nostres parents del nord.

Per acabar, agrair al senyor Lumley i als seus ajudants les atencions rebudes.

NOTES:

1. *El Punt* (28-11-2000), pàgina. 41

2. Veure la **figura 28** de l'article "*Activitats i estudis de l'Associació Arqueològica de Girona (novembre 2010 – octubre 2011)*" publicada a l'últim article d'aquest *Quadern de Prehistòria Catalana* número 20